

Regula honestatis moralis seu tractatus theologicus tripartitus de regula moraliter agendi

In Duos Item Libros Dividitur: In priori potissima fundamenta, & principia moderni Probabilismi intrinseca exactè, & accuratè examinata multipliciter evertuntur, & non esse verè principia, ... In posteriori verò eundem cum modernis Decretis Pontificiis multiplici argumento ... ubi multa de ultimi ...

Camargo, Ignacio de

[S.l.], 1702

Controversia III. An opinio quæcunque alicujus, aut plurium gravium
Doctorum, sit regula moralis honestatis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94767](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94767)

ter se cohæreant, ego planè non capio, & vel ex dictis, conjici potest. Sed quæstio ista summi momenti, est accuratissimè postea tractanda. Placuit tamen hoc propèrè modò ad-

notare, ut ex nunc animum Lector intendat, matureque praveat, atque consideret sequelas imminentes ex Recentiorum Probabilistarum sententia.

CONTROVERSIA TERTIA.

An opinio quæcumque alicujus, aut plurium gravium Doctorum, sit regula moralis honestatis?

HÆc etiam quæstio, sicut præcedens, decisionis facilis est: erit tamen non parum utilis ad clariorem, ac faciliorem præcipuæ controversiæ resolutionem. Duo verò sunt breviter prænotanda: alterum non procedere quæstionem de opinione quacumque apertè erronea, vel expressè damnata; hæc enim non opinio, sed error appellari consuevit. Loquimur ergo de illis opinionibus, quæ adhuc à Catholicis Doctoribus impune referuntur, & propugnantur. Alterum verò, sermonem esse de opinione, seu propria, seu aliena, præscindendo videlicet à modo, quo conscientia formari possit, juxta duplicem viam, per quam incedunt Probabilistæ Recentiores, ut exponemus sequenti controversia.

ARTICULUS I.

Quid sentiant Recentiores Probabilistæ?

2. **V**alde commune est apud modernos Probabilistas asserere, opinionem non solum plurium, sed unius Auctoris probi, ac docti (maximè Recentioris) esse verè probabilem, adeoque regulam sufficientem pro conscientia ritè formanda. Hujus sententiæ Auctores vide, si placet apud Dianam.

3. Hanc tamen asserptionem plerumque temperant graviore quique Auctores, ut unice procedat, quando unius Doctoris singularis opinio potius est præter, quàm contra omnes alios: nam si contingat, aliquem opinari contra torrentem Doctorum, ut ajunt, tunc ipsius opinio non erit censenda probabilis. Quin immò cautè addunt PP. Vazquez, & Sanchez apud Rhodes statim asserendum, nunquam tibi licere uti opinione aliqua singulari tuæ libertati favente, nisi postquam, adhibita diligentia, illam inveneris fulcitam rationibus, quæ probabiles tibi appareant. Profecto si hac lege con-

stanter cohiberetur Probabilismus, non ita foret moribus noxius; sed neque ita placeret hominibus quibusdam.

4. Cæterum istam limitationem passim rejiciunt alii. Unde Rhodes moderni Probabilismi modernus ipse, & acer propugnator, hoc generale documentum elicit: *Imprudenter procederet, qui aliorum opiniones communiter receptas, vel etiam novas, ideo tantum judicaret improbabiles, quia rationes contra eas aliquas haberet, quas ipse non possetolvere, neque putaret ab aliis posse solvi, quia persuadere sibi prudens quisque debet, multas sæpe rationes nobis apparere insolubiles, quas facile alii solvunt.* Et paulò inferius, cum statuisset hanc conclusionem: *Dico secundo, sufficere omnino ad opinionem probabilem, ut eam Doctor aliquis magni nominis, & pius, præsertim Recentior, teneat, ad objectionem secundam ait: Respondent Sanchez, & Vazquez, unius Doctoris auctori-*

ta-

Diana p. 4.
tr. 4. resol.
30. & p. 7.
tr. 1. resol.
luc. 26.

Rhod. to. r.
sua Theologia d. 2.
de act. humana. q. 2. sectio. 3. §. 1.

tatem non sufficere ad opinionis probabilitatem, nisi rationes habeat, quæ tibi probentur. Ego existimaverim, esse necesse, ut aliquas habeat rationes; sed necesse non esse, ut illæ mihi probentur in se ipsis: quia viri magni auctoritas satis est magna ratio, ut iudicem, rationes illas esse probabiles, quibus sententiam suam confirmat. Hactenus hic neotericus Probabilista, de quo profecto nemo iure queratur, quod strictam consignet agendi regulam.

Ioan. Sancier.

5. Sed ulterius procedit Joannes Sancier cum aliis Recetioribus: Nam cum in suis Selectis valde probasset, & commendasset doctrinam istam tum alibi, cum maxime d. 44. adjicit nu. 62. quæ solet animositate, assertionem prædictam non solum esse veram in illis opinionibus singularibus, quas Auctor gravis ex professo docet, & aliqua ratione confirmat, verum etiam in illis, quas obiter, & incidenter, aut quasi aliud agens, producit nullis argumentis fulcitas, videlicet, dum probat sententiam suam, vel dum dissolvit argumenta contraria.

6. Quare ex Sancier sententia calamus gravis cujusvis Auctoris, maxime si Recetior sit, est calamus scribæ velociter scribentis, & verba ejus verba Prophetica, ex quibus nullum in terram cadat, sed omnia, etiam perfunctorie dicta (sic enim ipse loquitur) sint omnibus mortalibus tuta, recta, ac laudabilis vivendi regula. Amplissimum profecto privilegium, neque mediocri stupore dignum: sed quod nesciatur plane unde sit, vel à quo demum concessum fuerit! Ipsius ergo valor, & veritas diligenter inferius examinabitur. Hæc est in hac questione sententia Probabilistarum, quod attinet ad opinionem unius singularis Auctoris.

7. Quid verò sentiant de opinione plurium, ex his colligere facile poteris. Sed ne sit tibi conjecturis opus, audi P. Terillum, Proba-

bilissimi vindicem acerrimum, & inter Recetiores facile Principem, qui de aliorum omnium sententia communem hanc assertionem statuit, ut certum canonem Probabilismi. Omnis opinio, quam tres, quatuorve viri doctrina, & pietate præstantes post diligens examen absolute tradunt ut veram, aut, etsi teneant oppositam, docent esse probabilem, est certo probabilis quoad nos, modò nemo doctrinam, ac pietate celebris, talis opinionis probabilitatem in dubium revocet; licet alii communiter eam ut falsam rejiciant. Subjungitque immediate: Demonstratur assertio, quæ apud omnes est in confesso. En assertionem omnium Probabilistarum, quam disertè Terillus, non nisi demonstrandam nobis consignat.

Terillus de conf. probabi. q. 6. post nu. 17.

ARTICULUS II.

Affirmativa hujus sententia fundamenta.

8. **P**rimum desumitur ex D. Thoma quodl. 3. a. 10. ubi ait, posse quemquam amplecti opinionem, quæ à Magistro audivit, in iis, quæ ad mores pertinent: verba sunt gravis Probabilistæ. Ergo cum S. Doctor assertionem non limitet, nec exceptionem aliquam afferat, licitum erit ex mente ipsius uti opinione qualibet, etiam unius gravis Auctoris.

9. Secundum: omnis moralis opinio, quæ innititur fundamento non levi, est opinio probabilis, adeoque recta operandi regula; hæc enim est recepta communiter opinionis probabilis definitio. Sed auctoritas viri probi, simul, & docti, leve fundamentum non est; nam si non levis (inquit P. Sanchez) sed magni potius momenti censetur, ut Romæ aliquid contigisse credamus, quod vir pius, & gravis illud testetur, cur non magni momenti in re morali dubia putandum sit, quod vir pius, ac doctus in ea materia censuerit? Ergo quæcumque opinio, vel unius gravis

Sanchez li. 1. Sum. c. 9. n. 7.

C Aucto-

Auctoris, probabilis censenda est, atque adeo sufficiens agendi regula.

10. Tertium: secundum documentum Philosophi, *Sapientium dictis non aliter, atque demonstrationibus, standum est*: ergo in rebus moralibus dicto, vel opinioni viri sapientis (& à fortiori, si plures sent) stare possumus, ac debemus: ergo quaecumque opinio, vel unius sapientis, est regula sufficiens operandi.

Et confirmatur: qui in rebus agilibus sequitur dictamen sapientis, secundum rectam rationem agit; nam, ut ait Augustinus, *Stultus omnis peccat, nisi in iis factis, in quibus sapienti obtemperaverit: à recta enim ratione talia facta proficiuntur*. At quisquis agit juxta rectam rationem, honestè agat necessum est: ergo.

August.
li. de utilit.
cred. c. 12.

11. Quartum: juxta divinæ, & humanæ prudentiæ regulas in rebus incertis, ac dubiis jubemur sapientes consulere. At frustra, & inutiliter consuleremus, nisi eorum consilium tutò, & prudenter possemus amplecti. Nec verò dici potest, quod debeamus multos consulere: nam si unum non sufficit, teneremur adire non tot, quin plures; unde nihil à nobis agendum erit, quin prius totam urbem circumcursemus, omniumque sententias audiamus: quod esset onus intolerabile, à nulloque prudente admittendum. Fatendum ergo est, quod unius sapientis dicto, aut consilio, prudenter possumus acquiescere.

Eodem autem argumento probatur, quamlibet opinionem, quam in Auctoris gravis libro inveniamus, esse rectam, ac tutam agendi regulam; quia non minus, sed magis consideratè scribere, quam loqui, viri sapientes solent, præsertim quando scripta prælo, & censuræ publicè subijciunt.

12. Quinto demum arguitur argumento reflexo, quod apud Recentiores validissimum est, ac frequentissimum argumenti genus. Quod saltem multi graves Auctores (pona-

mus decem, aut si videatur numerus parvus, ponamus quinquaginta, vel centum, vel ultra, si placeat) docent esse honestum, ac licitum, probabile sine dubio est; aut si id negetur esse probabile, vix aliquid in morali Theologia, quod expressè non fuerit revelatum, probabile censendum sit. At multi Auctores graves (certè non pauci) docent, licitum esse agere ex quacumque opinione alicujus gravis Auctoris: & si ulterius ascendere per reflexiones velis, omnes omnino, saltem Probabilistæ, qui ferè innumerales perhibentur, docent, licitum esse, quod multi Auctores graves licitum esse docent, adeoque doceant necessum est eandem etiam illam conclusionem: igitur probabile est, honestum esse, ac licitum agere ex quacumque opinione alicujus Auctoris gravis.

13. Vel aliter brevius, & clarius: omnes saltem Probabilistæ docent, licitum esse, quod multi Auctores graves licitum esse docent: sed multi Auctores graves docent, licitum esse uti opinione qualibet alicujus gravis Auctoris: ergo omnes Probabilistæ hoc ipsum licitum esse docent. Atqui, quod omnes Probabilistæ (cum sint Auctores graves numero pænè innumeri) docent licitum esse, probabile procul dubio est. Est igitur certò probabile, licitum esse amplecti quamlibet opinionem alicujus Auctoris gravis. Ergo (quod tandem legitime deducitur) quaecumque opinio gravis Auctoris, & à fortiori plurium, certò est probabilis, adeoque regula honestatis moralis.

ARTICULUS III.

Quæstionis resolutio.

14. **D**icendum tamen est, ac firmiter tenendum, non omnem opinionem, etiam multorum gravium Auctorum, sufficere ad honestè operandum, seu, quod eodem redit, non omnem esse regulam honeste-

nestatis moralis . *Non omnem* , inquam ; nos enim haud negamus , opinionem gravium Doctorum (immò , & unius tantum aliquando , licet rarissimè) etiam contra opinionem aliorum plurium , vel etiam communissimam , esse posse quandoque regulam sufficientem ad honestè operandum , dummodo fiat operanti propria , & omnibus inspectis , vera existimetur ab ipso . Sententiam verò nostram in hoc sèsu intellectam docent omnes Auctores , saltem Antiprobabilistæ , si quidem placeat hoc nomine appellare quotquot recentem Probabilissimum non probant .

15. Suadetur ex principiis capitalibus nuper à nobis stabilitis . Opinio unius tantum , vel etiam plurium gravium Doctorum affirmans aliquid esse honestum , vel negans esse à Deo prohibitum (de hac enim opinione quæstio est) non est conformis ex conceptu suo cum prima regula moralis honestatis : ergo non omnis opinio ejusmodi est regula sufficiens ad honestè operandum . Consequentia est legitima ex tertio fundamento , de cuius veritate dubitare non licet . Antecedens probatur : opinio illa ex conceptu suo non est potius vera , quàm falsa , immò sæpius conjungitur cum falsitate , quia frequentius contingit , unum , vel paucos falli , quàm multos , vel majorem , vel saltem non minoris , auctoritatis . At conformitas opinionis cum prima regula , tota consistit in ejus veritate , in eo scilicet quod opinio affirmet id ipsum , quod præscribit regula prima . Ergo opinio alicujus , vel aliquorum gravium Auctorum non est conformis ex conceptu suo cum regula prima honestatis , sed frequentius contingit esse illi contrariam : ergo non omnis opinio hujusmodi , sed rarò , vel minus frequenter , est regula sufficiens ad honestè operandum .

16. Confirmatur : si opinio unius tantum , vel aliquorum gravium Auctorum contra opinionem plu-

rium , vel omnium , conformaretur ex conceptu suo cum regula prima honestatis , opinio illi contradictoriè opposita , esset eidem regulæ ex conceptu suo contraria ; nam ex lege contradictionis , si una contradictoria est vera , altera debet esse falsa . At nemo sanus dixerit , opinionem multorum , vel etiam omnium , contra opinionem pauciorum , vel unius , falsam esse ex conceptu suo , sive , quod idem est , legi contrariam ; vel enim id habebit ex eo quod sit plurium , vel omnium , & hoc constat dici non posse ; vel ex eo quod militet pro lege contra libertatem , & hoc est etiam evidenter falsum ; nisi velis , ut nemo falli possit , dum negat legis obligationem , nemo verò possit non falli , dum obligationem statuit , quod est ridiculum , & stultum . Evidens ergo est , opinionem , vel omnium , vel multorum , contra opinionem paucorum , vel unius , non esse primæ regulæ ex conceptu suo contrariam : ergo evidens est , opinionem unius , vel paucorum , contra opinionem , vel multorum , vel omnium , non esse eidem regulæ ex conceptu suo conformem : ergo evidens est , non omnem opinionem ejusmodi sufficere ad honestè operandum .

17. Dicis , his argumentis evidenter probari , non omnem opinionem unius , vel paucorum gravium Doctorum esse conformem regulæ primæ materialiter , & in se ; secus verò formaliter , & quoad nos , quod satis est , ut ex conceptu suo sit regula sufficiens honestatis . Ratio est : nam , esto contingat , prædictam opinionem esse re ipsa falsam , adeoque primæ regulæ materialiter non conformem , hoc non tollit , quominus innitatur fundamento magni momenti , auctoritate scilicet Doctoris gravis : opinio verò gravi fundamento innixa prudenter potest judicari probabilis , adeoque primæ regulæ formaliter saltem conformis .

18. At contra est : nam argu-

menta nostra eâdem efficaciâ probant utrumque, neque primo supposito, subsistere secundum potest. Porro, si evidens est, ut largitur solutio, & argumentis nostris evidenter convincitur, non omnem opinionem unius, vel paucorum gravium Doctorum esse conformem regulæ primæ materialiter, & in se, evidens debet esse, quod nec formaliter, & quoad nos possit esse eidem conformis, conformitate saltem conducenti ad honestandam operationem, vel positivè, vel negativè: aliam verò conformitatem purè apparentem, ac sine fundamento, neque loquimur, neque curamus.

19. Et ratio est manifesta: quia formalis conformitas, de qua loquimur, in eo sita est, quod opinio, licet in se, & re ipsa non sit conformis, possit tamen prudenter, seu non temerè, judicari conformis, utique re ipsa, & in se: nam qui prudenter judicare non potest, opinionem quam sequitur, conformari re ipsa cum prima regula, voluntariè, & spontè deviat ab illa, cum voluntariè eligat regulam deviam, & ipsi primæ regulæ non conformem, ut vel ex ipsis terminis patet. Sed quisquis videt, evidens esse, aliquam opinionem esse re ipsa falsam, atque adeo contrariam regulæ primæ, prudenter nequit (immò nec imprudenter) judicare, prædictam opinionem conformari re ipsa cum lege Dei, seu cum regula primæ: ergo talis opinio nequit esse eidem conformis, adhuc formaliter, & quoad nos.

20. At constat evidenter, ut factis, non omnem opinionem unius, vel paucorum, contra opinionem omnium, vel plurium, esse re ipsa veram, & conformem regulæ primæ, adeoque aliquam (immò plerumque) esse re ipsa falsam, & contrariam: ergo nemo prudenter omnem opinionem hujusmodi potest judicare conformem in se, & re ipsa cum prima regula: ergo non omnis conformis est, adhuc forma-

liter, & quoad nos: ergo non omnis regula est sufficiens ad honestè operandum. Sed de formali ista conformitate mox est ex professo dicendum.

ARTICULUS IV.

Uterior comprobatio nostræ sententiæ.

21. **T**otam doctrinam nostram non tam subtilem, quàm utilem esse vellemus, ut præmonuimus in ipsa præfatione. Ergo quia multâ experienciâ didicimus, sententiam Recentiorum, quam impugnamus, prorsus illimitato, & cæco quodam modo usurpatam, ut frequenter accipi solet, esse valde noxiam in praxi, insigniaque Christianis moribus præjudicia, ultra quàm dici possit, afferre, ex ipsa ipsius praxis absurditate manifesta placet ulterius illam refellere, ejusque falsitatem conspicuam facere, cunctisque patentem.

Sed quia sæculi hujus, certè non boni, inveniuntur quamplures, qui honorem, famamque scrupulosè nimis, & ardentè zelentur, adeo ut siquid ab aliquo in ejus probum fortè dicatur, haud aliter accipiant, quàm si ipsis exprobraretur, si fortè nolint sit thesi locus, quod dixerimus, hypothesis esto. Et, si nulli sint modò (quod optamus) praxim, quam reprobabimus, exercentes, juvabit saltem doctrina nostra, ne ulli sint deinceps, qui ejusmodi praxim exercent. Atque hæc sint semel generaliter dicta pro similibus argumentis, ne quemquam inutiliter, & gratis offendamus, quando re ipsa neminem lædimus. De zelo verò isto, & ejus causa, ac fine, non pauca in decursu dicemus.

22. Igitur ex sententia Recentiorum fiet, aut saltem fieri poterit, ut quilibet, seu doctus, seu indoctus, quamlibet opinionem suæ libertati faventem, in libro gravis Auctoris

re-

reperitam, vel assertam ab ipso, vel relatam, & nullâ notatam censurâ statim velit sine examine ullo ad praxim securus deducere. At praxis ista absurdissima est, & quæ Christianis moribus insignia afferat detrimenta: ergo sententia illa vera non est, sed ab omnibus repellenda. Certè sequela ista non tam videtur sequela esse, quàm ipsamet Recentiorum assertio. Utique, si omnis opinio, vel unius gravis Auctoris, est regula sufficiens honestatis, & quidem, licet mihi contra illam fortè occurrant rationes, quæ etiam insolubiles mihi videantur, quid est, quod ultra debeam curare, aut cur statim nequeam absque ulteriori examine præfatam opinionem amplecti?

23. Sequelæ verò absurditas nimis aperta est. Ex illa nanque in primis deducitur, supervacaneum esse, & inutile pro dubiis conscientiarum occurrentibus, studium omne Theologiæ moralis, immò & divinum orationis studium; ut quid enim ultra laboret, qui ad suæ operationis rectitudinem habet jam regulam, & quidem infallibilem juxta Recetium Probabilistarum principia, videlicet opinionem probabilem suæ libertati faventem? Hanc autem regulam, si vera est sententia Recentiorum, parvo certè labore, & nullo penè studio quivis, etiam indoctus, poterit comparare ex brevi aliqua summa, seu casuum collectione, immò, & ex ipsis librorum indicibus.

24. Sanè vulgares Summulæ casuum conscientiarum, quæ, linguâ etiam vulgari, quotidie prodeunt, vix aliud sunt, quàm breves quidam indices alphabetico ordine digesti opinionum, ut ajunt, probabilium, & Auctorum illas docetium. Aperiatur alioqui experimenti gratiâ compendium celeberrimum, seu Summula Dianæ prolixè, & ultra modum à Recentioribus commendata, eisque approbationibus, & immodicis laudibus onusta, quæ nimis etiam videri possent pro libris Augustini de

Civitate Dei, aut pro Summa Theologica D. Thomæ: aperiatur, inquâ hæc Summula, & vix ulla invenitur brevis pagella, in qua decem, aut plura dubia moralia probabiliter non resolvantur, annotatis Auctori- bus cujusvis opinionis ad hunc modum, *Trullench, &c. Escobar, &c. Palaus, &c.* Si ergo mihi sufficit ad honestè operandum invenire opinionem, vel unius Auctoris gravis, meæ libertati faventem, sufficiet etiam mihi in dubiis occurrentibus legere nosse, nec ulterius tenebor, quamvis facillè possem, per me ipsum evolvere libros alios, nec Theologos sapientes consulere, immò neque Deum orare.

25. Ex illa ergo opinione fieret (& utinam nimis non fiat!) ut mercatores, & nummularii, ministri publici, quantumvis imperiti, & alii quilibet sæculi homines implicatissima quæque negotia, difficillimaque tractantes, quæsitâ Summa vulgaris idiomatis, sive conscientiarum casuum compendio, possent se per se ipsos, & inconsultis Theologis, à dubiis quibuscumque conscientiarum, atque difficultatibus expedire, & quidem, si esset vera sententia Recentiorum, prudenter, & irreprehensibiliter. Profectò invenire opinionem libertati suæ indulgentem alicujus Auctoris, vel aliquorum, qui ex fama publica graves vulgò putentur, & quæ notata ab aliis non sit, per se ipsos facillè possunt: illâ autem inventâ, regulam infallibilem jam habet, secundum quam agendo procul sint ab omni peccato, immò & ab omni peccandi periculo: quin, licet ipsos falli, & quidem plerumque, contingat, honestè nihilominus, & meritorie secundum Recentiores operantur.

26. Ut quid ergo miramur, & dolemus sæculi hujus morem satis communem, magis, magisque in dies invalescentem; vix enim rarum aliquem invenias ex ejusmodi hominibus, qui pro negotiis suis, quantumvis difficillimis expediendis, ac

di-

directione suæ conscientiæ, Theologos aliquando consulat, cum tamen multi eorum timorati communiter habeantur, immò etiam devoti, & qui frequenter nimis accedant ad Ecclesiastica Sacramenta? Quid item querimur, & exprobramus nonnullorum Confessariorum compertam imperitiam cum ingenti audacia cōiunctam, qui moralem Theologiam statim post exiguam Grammaticæ notitiam vix summis labris degustavere, & ipsius studio sanè latissimo, ac maxima ex parte difficili, vix horam unam aliquando impendunt; & tamen confessiones quorumlibet sine ullo discrimine, & brevissimo temporis spatio, intrepidissimè audiunt, ac expediunt? Quid demum sæpè mirabūdi recolimus, rariores in hoc sæculo inveniri consumatæ sapientiæ viros, qui moralis Theologiæ subtiliora principia intimiùs perferutentur, & calleant, abstrusioresque ipsius difficultates facillè per se ipsos, atque scientificè noverint expedire? Audi vi ego non semel viros eximie prudentes, ac pios, hæc omnia seriò commemorantes, magnoque cum dolore, & admiratione inter se identidem recolentes.

27. Sed enim verò nobis, si vera est Recentiorum sententia, dolor iste videtur non modò otiosus, verum etiam injustus, & admiratio prorsus stulta. Porro negotiatores, & quivis alii homines rebus sæculi huius implicatissimi frustra, & otiosè Theologos fatigabunt pro dubiorum suorum resolutione, cum ipsi sibi ipsis sufficiant.

28. Ob eandem rationem Cōfessariis, eorum hominum confessiones nullum, aut parvum negotium faceffent; nam, prætermisso, quod in suis negotiis vix poterunt peccare, ut statim magis urgebo, ipsi peccata sua facillimè cognoscent, & expedite in confessione aperient; unde cessat in ipsis Confessariis necessitas majoris studii, aut abundantioris scientiæ. Præterea Confessarii

eàdem ipsi regulâ utentes, parvo, vel nullo studio, ac labore, poterunt expedire; & quidem securissimè, si quæ dubia reitent solvenda: quare nihil est quod formident.

29. Denique graviore magistri, & professores Theologiæ moralis ob easdem rationes facillimè adimplebunt munus suum, nec erit, cur altioribus principiis intimiùs penetrandis infudent, aut quare pro moralibus veritatibus scientificè, ac solidè eruendis fatiscant. Nihil igitur erit, cur nostri sæculi infelicitatem dolere, aut negligentiam culpæ possimus; sed gratulari nobis magis debemus, & nostris temporibus plaudere cum multis Recentioribus crebrò plaudentibus.

30. Verumtamen hæc omnia, quæ ex contraria sententiâ Recentiorum immediatè, ac legitimè consequuntur, absurdissima planè sunt apud prudentes omnes, & pios: quod quidem multò evidentius est, quàm ut à nobis debeat ostendi. Audiatur tantum Bonaventura in ipso prologo sui Confessionalis: *Cum secundum B. Gregorium sit ars artium regimen animarum, & occultiora sint vulnera cogitationum, quàm viscerum, horrendum profectò est videre quosdam Sacerdotes nostri temporis (tu vide, Lector, an etiam nostri?) qui Sacram Scripturam, in qua præfati regiminis ars sufficientissimè traditur, & Jura Canonica, & Scripta Doctorum, in quibus plenissimè declarantur, vel per torporem legere negligunt, vel per ignorantiam nesciunt; & tamen cordis medicos in audiendis confessionibus se profiteri impudenter non metunt, &c.* Tali ergo odibili ignorantia, &c. Id ipsum quoque confirmat, & urget D. Thomas, eodem adducto etiam medicorum exemplo. Vide precor, an postulet laborem, & studium, munus hoc regendi conscientias, & moralia dubia expediendi, & utrum usque adeo facillè, & tutò possit à quolibet exerceri? Væ nostri temporis Confessariis innumeris! Væ pœ-

Bonav.

D. Tho.
opulc. 65.

ni-

nitentibus ad ipsos accedentibus, nisi hi summi Ecclesiæ Doctores verbis inanibus nos deceperunt!

ARTICULUS V.

Improbatur ulterius Recentiorum sententia, & signanter Terilli assertio.

31. **S**I qualibet opinio cujuslibet gravis Auctoris foret sufficiens regula ad honestè operandum, vix aliquid in praxi foret illicitum: vix enim erit actio moralis, quæ, ut practicè exercenda, & sub suis peculiaribus circumstantiis considerata, adeo sit evidenter turpis, ut invenire nequeas opinionem Auctoris gravis, qui ipsius honestatem propugnet.

32. Porro in quavis materia cõditio ipsa humani intellectus, supposita naturæ corruptione, magnam fert judiciorum varietatem, ut vix sit aliquid apud omnes constans, & nullo dissentiente, receptum. Præcipuè autem verum id est, ubi de humanarum actionum bonitate, aut malitia agitur, tum ob propriam ipsarum incertitudinem, & peculiarrem variabilitatem, quam toties Aristoteles exaggerat; cum etiam maximè ob innatum hominibus sibi, & aliis placendi desiderium, quod in hoc nostro sæculo, toto ad benignitatem circa doctrinam morum composito, in dies vehementer increfcit. Mirum utique est quantum hodiè communiter arrideant opiniones benignæ, ut vocant, & libertati humanæ indulgentes, ut vel hoc solo titulo (qui certè non est nota doctrinæ Christi, si Evangelium ejus non fallit) avidissimè conquirantur, & maximè plausibiles sint libri eorum Auctorum, qui benignis sententiis, seu expressè, seu facto ipso, plerumque se adhærere profitentur, cujus generis inveniuntur haud pauci.

33. Quam verò potens sit ejusmodi affectus ad inclinandum judicium nostrum, ut putemus, licitum

esse quidquid jucundum, & placens est, & ratio ipsa facile dictat, & frequens experientia docet. Porro, ut sapienter dixit Angelicus Præceptor, *unusquisque faciliter credit, quod appetit.*

D. Th. o. 2.
2. q. 6. a. 3.
corp.

Cæterum de periculo isto haud pauca in decursu dicemus. Interim verò dicta sufficiant, ut dilucidè appareat, quàm sit facile ubique invenire opinionem humanæ libertati faventem, & deobligantem à legis observantia, quam communis opinio injungit.

34. Si igitur omnis opinio, vel unius gravis Auctoris, in tanta, tum Auctorum multitudine, tum judiciorum hominum varietate, tum etiam opinandi licentia, dicatur esse regula sufficiens ad licitè, & honestè operandum, peccata vix non erunt entia rationis, & velut Platonis ideæ, universalis quædam principia ab individuis omnibus separata; vix enim aliquando continget, legem universalem, & communem per singularem aliquam actionem formaliter à nobis violari. At hoc, quisquis non censeat, Deum esse irridendum, & ejus leges foci pendendas, admittere nullo modo potest. A nullo ergo debet admitti prædicta Recentiorum sententia.

35. Reponent forsitan, haud ita esse obvium, ac facile, in quolibet occurrenti dubio invenire opinionem gravis Auctoris humanæ libertati faventem, quæ à cæteris Doctoribus, vel ab aliquo saltem non sit notata, tanquam improbabilis. Hoc autem ipso, quod notata sit, exceptionem jam habet, ut non sufficiat ad honestè operandum.

Sed in primis hac evasione non omnes Recentiores uti possunt; neque enim omnes assertioni suæ limitationem istam adjungunt; quin eorum non pauci illam ex professo rejiciunt. Contra hos ergo stabit argumentum nostrum, cujus sequela videtur legitima; sequelæ verò absurditas evidens. Rursus adversus omnes

nes

Philosoph.
Ethic. præ-
sertim li. 1.
c. 3. & li. 2.
c. 11.

nes procedunt argumenta superius facta.

36. Deinde, admissa etiam limitatione illa, adhuc manet assertio nimium laxa, & humanis moribus noxia; plurimæ nanque suppetunt, & in dies ebulliunt opiniones, etiam singularium Auctorum, quæ à nomine notantur ut improbables. Utique Recentiores Probabilistæ admodum solent esse timidi, & acuti in notandis aliorum opinionibus, valdeque ad invicem comes, ac liberales in cōmendandis assertis suis. Quin, si quis in re ista non nihil audeat, severè reprehenditur, & ipsius censuræ contemuntur, & carpuntur communiter ab aliis; hic enim Theologi benigni communiter severissimi sunt, & implacabiles. Et quidem, ut existimo, admodum consequenter ad principia sua gerunt; neque video, quo jure, quoque principio firmo, & non penitus arbitrario Probabilistæ possint aliquas opiniones, nisi expressè damnatas, aut manifestè erroneas, de improbabilitate notare, de quo latius postea dicendum. Ergo approbare ut honestatis regulas generaliter opiniones omnes, quæ ut improbables notatæ non sunt, nimis adhuc est laxum, nimiamque indulget licentiam peccandi.

37. Verum age, ne diutius immoremur, sententiam Recentiorum istorum, etiam prætenfa restrictione donatam, immò & ipsam Terilli demonstrabilem assertionem, quæ apud omnes est in confesso, argumento evidenti refellamus.

Nulla opinio moralis scandalosa, & in praxi perniciofa, ideoque, ut talis ab Ecclesia damnabilis, est opinio certò quoad nos, immò nec ullo modo verè probabilis. Sed stat, aliquam, & multas opiniones, doceri, à tribus, quatuorve viris (quin à plusquam viginti, vel triginta) doctrina, & pietate præstantibus, post diligens examen (ut supponitur) nemine interim illas notante, vel in dubium vocante probabilitatem ipsa-

rum, & tamen esse revera scandalosas, & in praxi animabus perniciosas, proptereaque ab Ecclesia damnari: igitur non omnis opinio, quam tres, quatuorve viri doctrina, & pietate præstantes post diligens examen absolute docent, ut veram, vel saltem, ut certò probabilem, etià si nemo neget, aut revocet in dubium ipsius probabilitatem, est quoad nos certò, immò neque ullo modo probabilis. Ecce contradictoriam demonstrabilis assertionis omnium recentium Probabilistarum, evidenter, ut reor, demonstratam.

38. Porro discursus noster moraliter ut minimum evidens, & undique infallibilis apparet: nam propositio major in primis certa, & indubitata absolute cēseri debet, neque posse contingere timendum foret, ne de evidenti ipsius veritate aliquando dubitaretur, nisi facto ipso notorio invicta hujus argumēti efficacia Probabilistas in angusto positos hanc unam sibi reliquam fugiendi viam post moderna Pontificum Decreta turmatim arripuisse constaret. Interim verò sufficit nobis hoc argumēto nostro ad id ipsos omnino compulisse, ut absolute fateri debeant, probabilitatem, quam docent, esse tutam agendi regulam, eam esse, ut benè cohæreat, aliquam opinionem esse verè probabilem, & esse simul scandalosam, & in praxi perniciosam; quod certè, nisi factum doceret nos, nunquam possibile crederemus, ut ab aliquo Theologo affirmaretur. Præterea viam istam (si via dici potest) præcludemus facile postea.

39. Mi. verò argumenti notoria est, & constans in Ecclesia Catholica, in qua non pridem, sed ab anno 1665. ultra 140. opiniones morales damnatæ sunt, ut minimum tanquam scandalosæ, & in praxi animabus perniciosæ, quarum aliquæ à multis, & gravibus Auctoribus absque aliqua nota docebantur. Certè (ut exempli gratia aliquam referamus)

Vide infra
li. 2. cōtrov.
1. 2. 1.

mus) opinio, quæ docebat, annuæ communionis præceptum impleri posse communionem sacrilega, adeo erat communis inter Theologos, ut vix jam aliquis inveniretur, qui illam absolute veram, ne dum probabilem esse negaret. Denique consequentia recta est, nisi cui fortè negare libeat, Theologos hujus temporis errare posse, sicut potuerunt, & re ipsa erraverunt Theologi temporis præcedentis. Consequens demum contradictorium est communis assertio- nis Recentiorum.

Evidens ergo sit, & firmiter tenendum contra modernos Probabilistas, non omnem opinionem alicujus, vel plurium gravium Doctorum humanæ libertati faventem, etiam si ut improbabilis à cæteris non rejiciatur, esse regulam sufficientem ad licitè, & honestè operandum.

ARTICULUS VI.

Ad argumenta sententia contraria.

40. **A**D primum respondetur, D. Thomam in eo loco (sicut & aliàs nunquam) non modò assertionem illam non tradere, immò expressè docere oppositum. Nempe in corpore articuli, cum præmisisset, auditores Doctorum Sacra Scripturæ absque periculo amplecti posse diversas opiniones eorum, siquidem neque ad fidem, neque ad bonos mores pertineant, subjungit, *In his verò, quæ pertinent ad fidem, & bonos mores, nullus excusatur, si sequatur erroneam opinionem alicujus Magistri: in talibus enim ignorantia non excusat.* Vide, quàm longe sit à mente D. Thomæ benigna sententia, quæ vocant, maximè verò, quam refellimus modò universalis Recentiorum assertio; pro qua tamen adducitur S. Doctor verbis expressis in argumento.

41. Ad secundum admittimus definitionem illam opinionis proba-

bilis in recto, & sano sensu intellectam. Negamus autem auctoritatem unius viri gravis, ac docti, immò etiam plurimorum, universaliter, & ubique, esse fundamentum non leve. Paritas verò adjuncta, si procedat de aliquo casu speciali, pro quo nihil habeamus in oppositum, vera est, sed non opportuna. Si verò generaliter procedat, sicut procedit Recentiorum assertio, dicimus, paritatis assumptum non minus esse falsum, quàm assertionem ipsam; unde contra adversarios facile retorquetur. Certè, si viro illo alioqui fide digno aliquid Romæ contigisse attestante, duo alii, vel plures non minoris auctoritatis oppositum attestarentur, testimonium ipsius pro illis circumstantiis non censeretur magni momenti, neque possemus illi præbere fidem, saltè secundum regulas prudentiæ.

42. Ad tertium dicimus, documentum Philosophi acceptum in sensu legitimo, & intento ab ipso Philosopho, esse verissimum, ac prudentissimum; in sensu verò intento à Recentioribus, nec veritati, nec prudentiæ congruere. Rogo enim, cur dictis sapientum, qui nobis aliquid licere negant, similiter non sit standum, præsertim quando sunt numero plures, vel auctoritate potiores? Numquid soli sapientes sunt, & eorum dicta attendenda, qui nostræ liberrati opinionem faventem docent; qui verò pugnant pro lege Dei, neque sapientes sunt, neque audiendi? Certè sapientia hæc saperet nimium carnis sapientiam.

43. Rogo iterum, quid nobis sit faciendum, si vir alioqui sapiens, ac prudens doceat nos opinionem tenuiter probabilem? Quid, si erroneam? Neque enim puto Recentiores negabunt, viros aliàs sapientes, & sapientissimos, aliquando posse desipere. Dicent, illius dictum contemnendum omnino, neque documentum Philosophi in eo eventu locum habere. Rectè. Sed cur tantundem

D re-

reponere nobis non liceat? Nempe sapientium dictis tunc solum esse standum, quando rationi, dictisque aliorum æquè sapientium, aut fortè sapientiorum, repugnare non viderimus; quo certè nihil æquius, rationive conformius.

44. Ex his patet responsio ad testimonium, in argumenti confirmationem ex Augustino acceptum. Ad quod item possemus multa reponere ex Augustino ipso. Sed quia appellatio ista ad sapientes, atque prudentes, quæ nobis valdè placet, si legitimè interponatur, admodum frequēs est, & familiaris Probabilistis, adedut in ea tandem totam litis spem reponant, fusiùs nobis de illa infra tractandum erit, & ideo modò dicta sufficiant.

45. Ad primum respondemus similiter, constare jam, quo sensu possimus, ac debeamus, sapientes, ac prudentes consulere, & eorum dictis stare. Nec dicimus, debere nos consulere sapiētes omnes, sed juxta qualitatem, difficultatem, & reliquas actionis circumstantias, prudentiæ leges esse tenendas, & diligentiae modum in inquirenda veritate taxandum.

46. Verum quid dicent Probabilistæ de iudice in ferenda sententia, aut de Ministro Sacramentorum in ipsis conficiendis, aut conferendis? Numquid debent sapientes, ac prudentes omnes consulere in cunctis dubiis sibi occurrentibus, in quibus, magno Dei beneficio, constat jam nobis nō esse licitum usum opinionis ullius, quæ sit æquè, aut minus probabilis? Profectò prudens quisque (ut pro omnibus respondeamus) in negotiis humanis magni momenti, neque consulit omnes sapientes, neque fudit dicto cuiuslibet. Cur ergo in solo negotio salutis, licet omnes consulere non debeamus, cuiuslibet dicto fidemus? Numquid res temporales, & caducas pluris debemus facere, quàm æternas, & in illis, secus in istis, errores diligenter

cavere? Hæc enim verò non hominis Christiani, quinimmò neque hominis prudentia esset, sed turpis potius, atque beluinus alicujus Athei error.

47. Demum ad argumētum reflexum Probabilistarum respondemus, hujusmodi argumenta parvi nobis momenti esse. Sanè fallacia istius argumētationis facilè, & multipliciter posset hic demonstrari, nisi de illa postea ex professō dicendum esset. Ad ostendendam ergo inanitatem hujus, atque similium reflexionum, hæc unica retorsio modò sufficiat: omnis opinio, quam multi Auctores graves (pone viginti, vel triginta, vel plures) absolutè docent ut veram, secundum omnes Probabilistas procul dubio, & certissimè est probabilis, adedque recta operandi regula: sed opinio, quam multi Auctores graves, etiam viginti, vel triginta, vel plures, absolutè docent ut veram, potest esse tenuiter probabilis, vel prorsus improbabilis, vel etiam animabus noxia, scandalosa, & perniciosa in praxi, ut non semel de facto contigit: ergo opinio tenuiter probabilis, vel prorsus improbabilis, &c. secundum omnes Probabilistas procul dubio, & certissimè probabilis est, adedque recta operandi regula. En tibi argumentum reflexum, quod Recentiores Probabilistæ demonstrativum passim appellant. Vide precor, quàm rectam, quàmque Catholicam regulam honestatis demonstret.

48. Illam ergo vulgarem propositionem, *quid quid multi graves Auctores docent licitum esse, verè licitum est, vel est certò probabile, licitum esse*, etiam cum restrictionibus, quas Recentiores adhibent, & nuper recensuimus, non esse veram, sed verè miserandam, & quæ infinita mala, & deplorandam morum stragem in Christianum Populum invehat, omnia argumenta nostra convincunt. Frustrà ergo recurritur ad reflexiones ruinoso fundamēto sub-

ni-

nixas, quæque revera non aliud sint, quam ædificia quædam speciosa, & magnifica, inania tamen, & apparentia, super mobili arena, vel ipso in aere sumptuosè constructa. Porro falsum fucari, pingive potest, ut verum appareat: ut verum sit, fieri nunquam potest.

ARTICULUS VII.

Corollaria pro praxi.

49. **E**X hujus igitur controversiæ doctrina deduces primò, nullum esse Doctorem particularem (excipio modò SS. Ecclesiæ Patres, quos reliquis annumerari non decet, & de quibus quid sit tenendum, alibi à nobis determinandum est) quantumcumque doctum, ac pium, cujus opiniones morales generaliter assumi possint, ut regula sufficiens ad honestè operandum, itaut ipsius opinionem sequendo, hoc solo titulo, & absque alio ullo veritatis examine, honestè quis egisse censeatur.

50. Illatio patet evidenter ex dictis: quia nullus Doctor particularis est, qui aliquando errare non possit; neque enim potest mētiri, qui dixit, *Est autem Deus verax: omnis autem homo mendax*: immò, qui aliquando non erret, ut experientia ipsa demonstrat, *Quia non est hominis* (inquit D. Angelicus) *ut nihil à mente ejus excidat*. Contingere ergo potest, & quandoque continget, ut Doctor ille, quantumvis gravis, revera decipiatur, ut homo, & doceat opinionem non solum falsam, sed etiam improbabilem, ac perniciosam. At hujusmodi opinio secundum omnes non potest esse regula honestatis: ergo nullus est Doctor particularis, quantumcumque doctus, ac pius, cujus omnis opinio absque ulteriori veritatis examine assumi generaliter possit, ut regula sufficiens ad operandum.

51. Hinc secundò deduces, nec tutò, nec prudenter procedere, ne-

que fatis curare propriæ, aut alienæ salutis negotium, Confessarium, qui ex brevi quadam Summa casuum conscientiarum, quam unicè revolvit, & familiarem habet, omnia sibi occurrentia dubia resolvit, si quidem resolutio suæ, aut alienæ libertati faveat, à legi quæ observantia deobliget. Denique iste laxiorem adhuc, & minùs tolerandam regulam sequitur, quàm sit regula Recentiorum à nobis proximè reprobata. Immò laxiorem adhuc eo articulo, *Si liber sit alicujus junioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constat rejectam esse à Sede Apostolica, tanquam improbabilem*, qui est 27. ab Alexandro VII. damnatus: nam Summa illa, nisi sit modernissima, aliquam forte, aut plures continebit propositiones, non solum improbabiles, ac damnabiles, sed etiam expressè damnatas.

52. Sed en Parochus iste, seu Confessarius, opponit nobis, quod millies audivimus. Quamvis opinio aliqua meæ Summæ appareat mihi falsa, aut improbabilis, potero tamen ego ita mecum discurrere prudentissimè: Auctor hic procul dubio fuit multò me sapientior, ac prudentior: dubium hoc ex professo resolvit: utriusque partis momenta ferò, ut credendum est, maturèque libravit: ratiunculas, quæ mihi contra opinionem ejus occurrunt, ipse, ut credere debeo, vidit, atque despexit: quorsum ergo tantillum judicium meum ipsius judicio præponam cōtra præceptum Dei admonentis, *Ne innitaris prudentiæ tuæ*? Hæc certè nimia foret, ac superba præsumptio. Ergo tutò, ac prudenter, immò multò prudentius, meà despectâ, hujus Auctoris opinionem amplector:

53. Insignis hæc modestia, & larvata docilitas, quæ multos decipit non admodum invitos, nec nimis deceptionem timentes, aliud non est, si larva detrahatur, quàm ille aurium pruritus, quem prædixit Apostolus, *Coacervabunt sibi Magi-*

2. ad Ti.
moth. 4.

D 2 siros,

Ad Roma.
3.

D. Tho. in
Ethi. 7. c. 1.

stros, prurientes auribus: & à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. Nempe, qui sic se gerit in conscientia formanda, Auctorem illum colit, & audit, non equidem quia vera, sed quia sibi placencia loquitur, & aurium pruritum scalpit.

54. Quid enim oro te, si vel ipse, vel alius fortè sapientior ipso, duriusculum quid doceat, & tuæ libertati contrarium? Tunc ipsius auctoritas nihili fit, sed facillimè à te contemnitur. Quare non facis tunc discursum illum tantæ humilitatis? Quia minime, inquis, teneor. Quin, licet possem facere, & ex illo concludere, Auctorem illum vera docere, liberum mihi est facere discursum oppositum, contrariamque opinionem alterius Auctoris, amplecti.

55. Sed non loquimur modò de tua ista nimia libertate, de qua mox latè, Deo favente, & exactè dicturum sumus: id unicè contendimus, & ostendimus ex tua ipsa libera confessione, te neque Auctorem hunc, neque alium aliquando audire, vel quærere, quia vera, sed quia tibi placencia loquitur. Id verò nonne est veritatem planè contemnere, & nullam tibi aliam præfigere operandi regulam, quàm tuam ipsam liberam voluntatem ab omni ratione absolutam, ab omnique veritatis respectu? Quid autem aliud est *coacervare Magistros, prurientes auribus, & auditum avertere à veritate*, quod Apostolus damnat, & prædicat?

56. Ad objectionem igitur respondendo, discursum illum illimitatè, ac generaliter usurpatum fore valde imprudentem, & qui absurdè concluderet, debere nos, aut posse suscipere, & amplecti, quemcumque errorem doceat Auctor alioqui gravis, ne scilicet tantillum iudicium nostrum præferamus iudicio ipsius contra præceptum Domini iubentis, ne prudentiæ nostræ innitamur. Ut ergo tunc prudenter possum, ac debeo, contemnere dictamen ejus Au-

ctoris, quantumcumque absolutè gravis, ac pii, innitendo prudentiæ meæ, non utique quia meæ (quod unice Dominus reprobatur), sed quia aliorum sapientium auctoritate, & solidis munitæ rationibus: ita etiam similiter possum, ac debeo contemnere opinionem cujuslibet, quando non est verè probabilis, juxta præceptum Domini iubentis per Apostolum Joannem, ut non omni spiritui credam, sed ut probem spiritus, si ex Deo sint: & iterum per Apostolum Paulum, ut omnia probem, & quod bonum est, teneam, abstineamque ab omni specie mala.

57. Deduces tertio, nullum taxari posse determinatum Auctorum numerum, quorum opinionem sequendo universaliter, & ubique, prudenter quis, & rectè operetur, nisi fortè contingat, Doctores omnes modernos, & antiquos in eandem sententiam convenire, quia tunc non jam opinio, sed Theologicum dogma, & moraliter saltem infallibile, reputari meritò debet. Ratio patet ex dictis: nam opinio moralis, ex eo quòd sit plurium, aut plurimorum gravium Doctorum, non habet necessariam conformitatem cum lege Dei, sive cum prima regula moralis honestatis, cum possit absolutè contingere, ut sit non solum falsa, sed etiam improbabilis, aut erronea, & quæ mereatur ab Ecclesia damnari, tanquam perniciofa animabus, ut experientià notorià constat. Opinio verò hujusmodi juxta omnes non est congrua operandi regula. Nullus igitur potest determinari numerus Auctorum, quorum omnis opinio generaliter, & absque alio veritatis examine, sit regula sufficiens operandi.

58. Deduces tandem quarto, neminem posse tutò procedere ad praxim alicujus opinionis, ex eo quòd videat, vel audiat, ipsam doceri à multis, & gravibus Auctoribus, nisi progrediatur ulterius ad examen rationum, atque fundamentorum,

1. Ioan. 3.
1. ad The-
sal. 5.

rum, quibus Auctores illi moventur ad eam opinionem docendam. Non loquimur de rusticis, & imperitis, qui nequeunt per se ipsos rationum momenta librare; de his enim hominibus dicetur alibi, quomodo se gerere debeant. Itaque universalis Recentiorum assertio non solum falsa est, sed etiam (quod est plane mirabile) omnino vera, quin & evidens est, idque in ipsorum etiam Recentiorum principiis, assertio universalis eorum assertioni contraria.

59. Illatio ex dictis est manifestata, non solum absolute, sed etiam in principiis Recentium Probabilistarum. Porro secundum ipsos nulla prorsus opinio negans legis obligationem, sufficit ad honeste operandum, nisi fuerit directe certo, & evidenter probabilis; quod, ut principium certum in via Probabilistarum, Terillus passim supponit, & statuit, & firmius adhuc nunc a Pro-

babilistis tenetur; neque enim aliter declinari posse arbitrantur fulmen Pontificiae sententiae, quod benignam sententiam videbatur saltem afflasse, dum ann. 1679. Innocentius XI. sententiam benignissimam, quae docebat universaliter licitum usum cuiusvis opinionis, tenuiter etiam probabilis, cum aliis 64. publico Decreto confixit. At nulla opinio, ex eo praecise quod doceatur a multis, & gravibus Auctoribus, est certo, & evidenter, immo nec vere probabilis; potest nanque contingere, uti non raro de facto contigit, ut sit, non modo falsa, sed etiam improbabilis, & damnatione digna, ut manifeste constat ex dictis. Igitur nulla opinio, eo praecise quod doceatur a multis, & gravibus Auctoribus, est regula sufficiens ad operandum; quae est assertio contraria (& evidens, etiam ad homines) assertioni communi recentium Probabilistarum.

CONTROVERSIA QUARTA.

Utrum opinio gravium Doctorum stans pro libertate contra legem, saltem quando est probabilis, licet aequae tantum, aut minus, quam opinio contraria legem propugnans, sit regula honestatis moralis? Ubi multis praemissis pro recta intelligentia, & resolutione quaestionis, refertur duplex Probabilistarum opinio, quae late postmodum impugnanda deseritur.

1. **H**aec potissima est totius nostri Operis controversia, in cuius vera resolutione haud minoris momenti negotium vertitur, quam animarum ipsa salus aeterna: ut merito proinde non segniter, sed totis prorsus ingenii viribus, totisque mentis nostrae conatibus divinae gratiae auxilio munitis, incumbere cuncti debeamus, quovis deposito contentionis affectu, in tantae veritatis accuratissimam, ac sincerissimam inquisitionem. Ut vero resolutio, quae ad omnes pertinet, omnibus, si fieri potest, facilis, ac pervia reddatur, operae pretium sit in ipso hujus disputationis ingressu genuinam terminorum in hac materia magis frequentium significationem exponere, & quaedam notabilia praemittere in eundem scopum conducantia, ut proprium tandem, atque legitimum aperiatur quaestionis sensum.

ARTICULUS I.

Pro dicendorum intelligentia aliqua praenotantur, & exponuntur.

2. **H**abemus jam ex duplici probationem existimationem, vel opinionem nostram, de alicujus actionis honesta-